

*Research Article***Evaluation of the visual quality of Bagh Shadi Forest protected area (Khatam city)***Azam Harati¹, Tahereh Ardakani^{1*}, Malihe Erfani², Akram Bemani Kharanegh¹*¹ Department of Environmental Sciences & Engineering, Faculty of Agriculture and Natural Resources, Ardakan University, Ardakan, Iran² Department of Environmental Sciences, Faculty of Natural Resources, University of Zabol, Zabol, Iran**Key Words**

Landscape
Bagh Shadi forest
Weighted linear combination (WLC)
Multi-criteria evaluation
site selection

Abstract

Introduction: the topic of landscape is an essential element to attract tourists in relation to tourism, and as one of the important national resources, it is a cultural and natural heritage whose beauty is appreciated and its visual features are an important contribution to the identity of the area and the sense of place. It can help people enjoy the natural environment around them, attract investment and help the economic and social progress of the region.

Materials & methods: Understanding the aesthetic values of the environment is beyond the process of identifying visual and non-visual signs. For this purpose, that's can be identified or modeled through mapping layers and the computational capabilities of the GIS, which is actually a type of objective evaluation. In this research, Bagh Shadi Forest of Khatam city was selected because of its unique features in Yazd province, and the objective evaluation of the landscape of this area was done using a multi-criteria evaluation method. This method includes six stages of goal determination, selection of criteria, standardization of factors, weighting of factors, and combination of criteria using the WLC procedure, and in the final stage, to separate the areas with higher visual value, it was done with the site select command.

Results: In this research, 14 ecological criteria were extracted by literature review and experts' opinions, some of them in the form of standard fuzzy desirability criteria and by weighting their impact factor in the order of slope, precipitation, temperature, vegetation density, peak. rivers, springs, land use, geology, roads, villages, wells, aqueducts and mines were extracted and some of them were entered into the model in the form of Boolean constraints and finally, 7 suitable zones with visual quality value were extracted (wlc) procedure and site selection. Zone 7 with the highest numerical value (203) was extracted in the northernmost part of the area and the lowest zone with numerical value (168) was extracted in the southernmost part of the area.

Conclusion: According to do the method, by taking into account the objective point of view and using statistical and mathematical techniques, a logical connection between the elements of the landscape and the visual preference of the viewers in area was established, so that by suggesting suitable places from The tourism aspect helped the management of the region to spread the flexible conservation approach and subsequently involve the local people in conservation along with wise use.

Article info

* Corresponding Author's email:
ardakani@ardakan.ac.ir

Received: 6 July 2024

Reviewed: 8 August 2024

Revised: 11 October 2024

Accepted: 12 November 2024

مقاله علمی - پژوهشی

ارزیابی کیفیت بصری منطقه حفاظت‌شده جنگل باغ شادی (شهرستان خاتم)

اعظم هراتی^۱، طاهره اردکانی^{۲*}، ملیحه عرفانی^۲، اکرم بهمانی‌خرانق^۱^۱ گروه علوم و مهندسی محیط زیست، دانشکده کشاورزی و منابع طبیعی، دانشگاه اردکان، اردکان، ایران^۲ گروه محیط‌زیست، دانشکده منابع طبیعی، دانشگاه زابل، زابل، ایران

کلمات کلیدی

چکیده

سیمای منظر

جنگل باغ شادی

ترکیب خطی وزن داده شده (WLC)

ارزیابی چند معیاره

انتخاب ناحیه‌ای مکان (site select)

مقدمه: در رابطه با گردشگری، مبحث سیمای منظر عنصر اساسی جهت جذب گردشگر است و به عنوان یکی از منابع مهم ملی، میراث فرهنگی و طبیعی است که زیبایی‌اش تحسین می‌شود و خصوصیات بصری آن سهم مهمی در هویت ناحیه و حس مکان دارد، می‌تواند به لذت بردن مردم از محیط طبیعی اطرافش کمک کرده، سبب جذب سرمایه‌گذاری شده و به پیشرفت‌های اقتصادی و اجتماعی منطقه کمک کند.

مواد و روش‌ها: ارزش‌های بصری را می‌توان از طریق نقشه‌سازی اطلاعات و قابلیت‌های محاسباتی سامانه اطلاعات جغرافیایی، شناسایی و یا مدل‌سازی کرد که در واقع نوعی ارزیابی عینی است. در این تحقیق جنگل باغ شادی شهرستان خاتم به دلیل ویژگی‌های منحصر به فردش در استان یزد انتخاب گردید و ارزیابی عینی سیمای منظر این محدوده، با استفاده از روش ارزیابی چند معیاره انجام شد. این روش شامل شش مرحله تعیین هدف، انتخاب معیارها، استانداردسازی عوامل، وزن‌دهی به عوامل و ترکیب معیارها به روش اجرا رویه WLC است و در مرحله نهایی جهت جدا کردن مناطق دارای ارزش بصری بالاتر با دستور انتخاب ناحیه‌ای مکان (site select) صورت گرفت.

نتایج: در این تحقیق با بازبینی مقالات و نظر متخصصان ۱۴ معیار اکولوژیک استخراج گردید که یک سری از آن‌ها در قالب معیارهای مطلوبیت به صورت فازی استاندارد و از طریق وزن‌دهی ضریب تاثیر آن‌ها به ترتیب معیار شیب، بارش، دما، تراکم پوشش گیاهی، قله‌ها، رودخانه‌ها، چشمه‌ها، کاربری زمین، زمین‌شناسی، جاده‌ها، روستاها، چاه‌ها، قنات‌ها و معادن استخراج گردید و یک سری در قالب محدودیت‌ها به صورت بولین وارد مدل شدند و در انتها از طریق اجرای رویه ترکیب خطی وزن داده شده (wlc) و انتخاب ناحیه‌ای مکان (site select) هفت لکه مناسب با ارزش کیفیت بصری استخراج گردید. لکه ۷ با بالاترین ارزش عددی (۲۰۳) در شمالی‌ترین قسمت منطقه و کم ارزش‌ترین لکه با ارزش عددی (۱۶۸) در جنوبی‌ترین قسمت محدوده استخراج گردید.

بحث و نتیجه‌گیری: با توجه به ارزیابی بصری صورت گرفته در پژوهش حاضر، با در نظر گرفتن دیدگاه عینی و استفاده از فنون آماری و ریاضی، ارتباط منطقی بین عناصر سیمای سرزمین و ترجیح بصری بینندگان در جنگل باغ شادی برقرار گردید تا بتوان با پیشنهاد مکان‌های مناسب از جنبه گردشگری، به مدیریت منطقه جهت اشاعه رویکرد حفاظت انعطاف‌پذیر و متعاقب آن درگیر کردن مردم محلی در امر حفاظت همراه با استفاده عاقلانه، کمک نمود.

* پست الکترونیکی نویسنده مسئول:

ardakani@ardakan.ac.ir

تاریخ دریافت: ۱۶ تیر ۱۴۰۳

تاریخ داوری: ۱۸ مرداد ۱۴۰۳

تاریخ اصلاح: ۲۰ مهر ۱۴۰۳

تاریخ پذیرش: ۲۲ آبان ۱۴۰۳

مقدمه

چندمعیاره (MCDM: Multi-Criteria Decision Making) معمولاً در رابطه با مجموعه‌ای از گزینه‌ها به کار گرفته می‌شود که بر پایه معیارهای متعارض و ناسازگار مورد ارزیابی قرار گرفته باشند. تحلیل تصمیم چند معیاره مکانی (Spatial multi-criteria decision analysis: SMCDM) فرایندی است که در ارتباط با مجموعه‌ای از گزینه‌های مشخص جغرافیایی قرار داشته و طی آن، برحسب مجموعه معینی از معیارهای ارزیابی، انتخابی مشتمل بر یک یا چند گزینه از میان مجموعه گزینه‌ها صورت می‌پذیرد. در این تحلیل، ترکیب قابلیت‌های GIS و MCDM از اهمیت کلیدی برخوردار است. سامانه‌های مبتنی بر GIS با قابلیت‌هایی در اکتساب، ذخیره‌سازی، بازیابی، پردازش و تحلیل داده‌ها همراهانند که در راستای حصول به اطلاعات مورد نیاز در تصمیم‌گیری مورد استفاده قرار می‌گیرند. در تحلیل چند معیاره مکانی این واقعیت که یک صفت می‌تواند در پایگاه داده‌های مبتنی بر GIS به صورت یک لایه مبتنی بر نقشه صفت (معیار) نشان داده شود، از اهمیت کلیدی برخوردار است. شاخصه برجسته تحلیل چند معیاره مکانی در این است که در آن ارزیابی رویدادهای جغرافیایی بر پایه ارزش‌های معیار و اولویت‌های تصمیم‌گیران نسبت به مجموعه‌ای از معیارهای ارزیابی قرار دارد. این امر دلالت بر آن دارد که نتایج تحلیل، علاوه بر آن که به توزیع جغرافیایی رویدادها بستگی دارد، به قضاوت‌های ارزشی که در فرایند تصمیم‌گیری وارد می‌شوند، نیز وابسته است (۷) که مصداق این امر را در مطالعات دیگر (۸، ۹، ۱۰، ۱۱، ۱۲، ۱۳، ۱۴، ۱۵) می‌توان مشاهده نمود. با توجه به این که شالوده گردشگری بر اساس مقاصد گردشگری هست و یکی از مهم‌ترین عوامل گردشگری، منبع تفرجی است. در این تحقیق جنگل باغ‌شادی شهرستان خاتم به دلیل ویژگی‌های منحصر به فردش در استان یزد انتخاب گردید. جنگل باغ‌شادی در واقع تلفیقی از جنگل‌های طبیعی، پوشش گیاهی کم نظیر، منابع آبی فراوان و وحوش منحصر به فرد از جمله زاغ بور و هوبره است (۱۶)، بنابراین پژوهش حاضر از طریق دیدگاه عینی و استفاده از فنون آماری و ریاضی، ارتباطی منطقی بین عناصر سیمای سرزمین و ترجیح بصری بینندگان در جنگل باغ‌شادی برقرار کند.

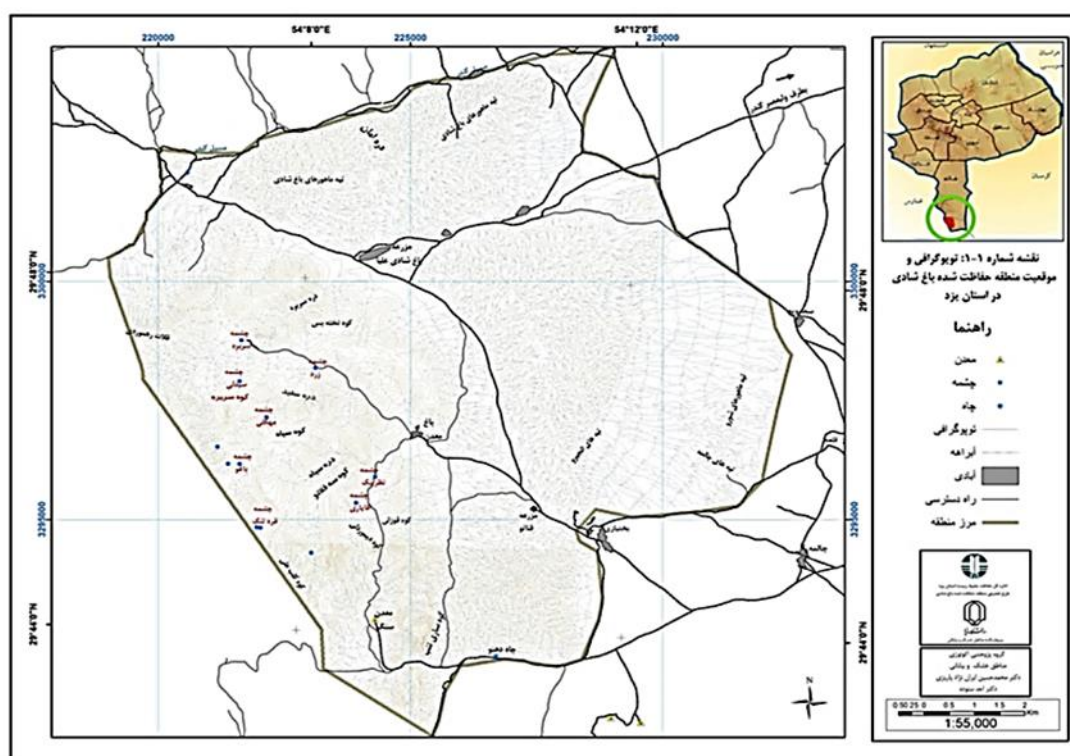
مواد و روش‌ها

معرفی منطقه حفاظت‌شده جنگل باغ‌شادی: منطقه حفاظت‌شده باغ‌شادی به مساحت ۱۱۶۶۵ هکتار، در جنوب شهرستان خاتم در استان یزد قرار دارد. مختصات جغرافیایی آن بین طول‌های شرقی ۵۴° و ۵۸° تا ۵۴° و ۱۸° و عرض‌های شمالی ۲۹° و ۳۵° تا ۲۹° و ۵۲° است. بخش عمده محدوده به صورت جنگل تنک و از این منطقه

گردشگری فعالیتی است با آثار اقتصادی بی‌شمار که تبعات محیط‌زیستی و اجتماعی فراوانی به همراه دارد و توجه کامل به هر کدام از اجزاء این پدیده حیاتی است (۱). ضروری است ضمن شناخت عمیق و مبتنی بر واقعیت در زمینه جاذبه‌ها و منابع گردشگری، به منظور تصمیم‌گیری و سیاست‌گذاری مناسب در بهره‌گیری از منابع، تمام عامل‌های موثر بر تصمیم‌گیری و برنامه‌ریزی‌ها را در راستای توسعه پایدار در این زمینه دخالت داد (۲). در رابطه با گردشگری، میحث منظر و سیمای منظر عنصر اساسی جهت جذب گردشگر است و به عنوان یکی از منابع مهم ملی، میراث فرهنگی و طبیعی است که زیبایی‌اش تحسین می‌شود و خصوصیات بصری آن سهم مهمی در هویت ناحیه و حس مکان دارد، می‌تواند به لذت بردن مردم از محیط طبیعی و مصنوع اطرافش کمک کرده، سبب جذب سرمایه‌گذاری شده، به پیشرفت‌های اقتصادی و اجتماعی منطقه کمک کرده و تنوع زیستی را افزایش دهد (۳). در سال‌های اخیر ارزیابی بصری سیمای منظر (Landscape visual quality: LVQ) یا عنصر اصلی در معماری منظر، طراحی منظر و طراحی فضایی شده است. هدف از این ارزیابی، ضمانت و توسعه همگام با زیبایی سیمای منظر است. تمایل برنامه‌ریزان و طراحان برای یکی کردن ارزش‌ها در فرآیند تصمیم‌گیری، ضرورت شناسایی روش‌های معتبر، برای کمیت‌سنجی خصوصیات زیبایی‌شناختی سیمای منظر را ایجاد کرده است. از آن جایی که اندازه‌گیری‌های مستقیم از تمامی پارامترهای تأثیرگذار معمولاً غیرممکن است، استفاده از داده‌های فضایی و سیستم اطلاعات جغرافیایی در ارزیابی و مدل‌سازی ویژگی‌های بصری سیمای منظر اجتناب‌ناپذیر شده است (۴). یکی از عناصر اصلی که در محیط‌زیست طبیعی خصوصاً در زمینه توریسم و تفرج با آن روبرو هستیم، کیفیت بصری یا ارزش زیبایی‌شناختی است (۵). کیفیت بصری به خصوصیات بصری شامل عناصر انسان‌ساخت و منابع زیستی و فیزیکی (بیوفیزیکی) موجود در منطقه محدود می‌شود (۶). بنابراین، اگر بتوان منظر و کیفیت بصری آن را معنا کرد و موقعیت خود را در آن تعیین و فرآیندهای مربوطه را شناخت، عالی‌ترین درجه زیبایی تجربه می‌شود (۳). برای این کار می‌توان ارزش‌های بصری را از طریق نقشه‌سازی اطلاعات و قابلیت‌های محاسباتی سامانه اطلاعات جغرافیایی، شناسایی و یا مدل‌سازی کرد که در واقع نوعی ارزیابی عینی است. تحلیل‌های مکانی و جغرافیایی (مانند فرایندهای مکان‌یابی) اغلب چندمتغیره و چندمعیاره هستند و جغرافی دانان و برنامه‌ریزان برای حل مسائل خویش با طیف وسیعی از داده‌ها و اطلاعات مواجه هستند که استفاده، تلفیق و تحلیل آن‌ها به سبب حجم زیاد و ماهیت‌های متفاوت، معمولاً بسیار پیچیده و مشکل است. مسائل مبتنی بر تصمیم‌گیری

ارژن و غیره می‌باشد. تحت مدیریت قرارگرفتن این ذخائر جنگلی ارزشمند با توجه به شرایط اکولوژیکی منطقه و حفظ زیستگاه و هم‌چنین حفظ سیمای طبیعی آن جهت بهره‌برداری‌های اکوتوریستی بسیار حایز اهمیت می‌باشد. منطقه حفاظت‌شده باغ شادی یکی از با ارزش‌ترین مناطق تحت مدیریت سازمان حفاظت محیط‌زیست در استان یزد می‌باشد. با توجه به وضعیت اکولوژیکی منحصر به فرد آن در استان، در صورت اعمال مدیریت صحیح می‌تواند به یکی از مناطق حفاظت شده برجسته کشور بدل گردد (۱۶) (شکل ۱).

به‌صورت جنگل متراکم است. ۷۹۴ هکتار آن از سوی منابع طبیعی استان دارای طرح ذخیره‌گاه جنگلی و حدود ۲۰۰ هکتار آن از سوی محیط‌زیست برای طرح رهاسازی و تکثیر گوزن زرد ایرانی مورد بهره‌برداری قرار گرفته است. جنگل باغ شادی در راستای حفاظت از ۱۰٪ عرصه‌های جنگلی کشور به سازمان مرکزی پیشنهاد و به‌عنوان منطقه حفاظت‌شده مورد تصویب شورای عالی حفاظت محیط‌زیست قرار گرفت. این منطقه در جنوبی‌ترین نقطه استان و در شهرستان خاتم قرار گرفته است. از لحاظ نوع، ترکیب و وسعت جنگل در استان یزد منحصر به فرد بوده و دارای گونه‌های با ارزشی مانند بته، بادام،

شکل ۱: موقعیت منطقه مورد مطالعه (۱۶)

تهیه پایگاه داده مکانی: پایگاه داده‌های مکانی نیاز اولیه تشخیص، برنامه‌ریزی و تصمیم‌گیری است. در این پژوهش از متغیرهای اکولوژیکی جهت ارزیابی کیفیت بصری سیمای منظر جنگل باغ شادی استفاده گردید. در ابتدا متغیرهای اکولوژیکی موثر بر مکان‌یابی گردشگری پایدار، از طریق بازبینی مقالات و پژوهش‌های انجام گرفته شده (۱۲، ۱۳، ۱۴، ۱۵، ۱۶، ۱۷، ۱۹)، دسته‌بندی و تعیین شدند. ۱۴ متغیری که در این پژوهش انتخاب و مورد مطالعه قرار گرفتند، شامل تراکم پوشش گیاهی، شیب، بارش، دما، کاربری اراضی، زمین‌شناسی، فاصله از آبادی‌ها، فاصله از منابع آبی (آبراهه‌ها)، فاصله از چاه، فاصله از معادن، فاصله از چشمه، فاصله از قنات، فاصله از جاده‌ها، فاصله از قله‌ها می‌باشند.

روش پژوهش: مراحل انجام تحقیق در شش مرحله انجام شده است. در مرحله اول، پایگاه داده در رابطه با هدف تحقیق تشکیل گردید و سپس به استانداردسازی فاکتورهای تعیین شده با استفاده از توابع عضویت فازی و بولین در مرحله دوم و سوم پرداخته شده است. در مرحله چهارم وزن یا به عبارتی دیگر اهمیت هر یک از فاکتورها بر مبنای فرآیند سلسله‌مراتب تحلیلی تعیین گردید. در مرحله پنجم به مدل‌سازی ارزیابی کیفیت بصری با به‌کارگیری ارزیابی چند معیاره (روش ترکیب خطی وزن‌دار) پرداخته شد و در مرحله نهایی تناسب ناحیه‌ای منطقه جهت انتخاب مناسب‌ترین مکان انجام گردید.

است. در مرحله دوم یا فازی سازی، فاکتورها براساس توابع جدول ۱ فازی گردید. لازم به ذکر است که فاکتور به معیارهایی گفته می شود که بر اساس ویژگی و نیز کاربری مورد نظر، دارای دامنه ای از اعداد یا ارزش یا مطلوبیت هستند. این دامنه می تواند بین صفر و ۱ یا صفر و ۲۵۵ و یا هر دامنه دلخواه دیگر قرار گیرد. در این حالت، پس از استاندارد سازی، هر چه عدد موجود در لایه بزرگ تر باشد، تناسب آن برای کاربری مورد نظر بیش تر خواهد بود. در مقابل، لایه محدودیت فقط دارای اعداد صفر و ۱ است که در آن صفر عدم تناسب مطلق و ۱ تناسب برای کاربری مورد نظر را نشان می دهد. در این تحقیق با استفاده از متغیرهای، نقشه مربوط به فاکتورها و محدودیت ها استخراج گردید.

به منظور تشکیل پایگاه داده مورد نیاز برای انجام پژوهش از لایه های رقومی موجود طرح تفصیلی منطقه حفاظت شده باغ شادی استفاده شد. پس از تهیه مجموعه لایه های اطلاعاتی، نقشه ها ابتدا در محیط ArcMap زمین مرجع شده و لایه های وکتوری آن ها تهیه شد و سپس به محیط از نرم افزار IDRISI selva ۱۷ منتقل شد، تا برای ورود به مدل آماده شوند. برای ورود نقشه ها به مدل لازم است تا تمامی نقشه ها قابلیت روی هم گذاری داشته باشند، لذا کلیه نقشه ها می بایست صرفاً همان محدوده مطالعاتی را پوشش دهند و دارای بزرگ نمایی برابری باشند و نیز سیستم جغرافیایی یکسانی داشته باشند، به این منظور قالبی یکسان برای تمامی نقشه ها در نظر گرفته شد تا همه لایه ها ویژگی یکسان داشته باشند. استاندارد سازی که شامل دو مرحله فازی سازی فاکتورها و بولین سازی محدودیت ها

جدول ۱: روابط فازی معیارهای تصمیم تحقیق (۲۳)

نوع تابع	شکل توابع فازی	روابط تعیین کننده مقدار عددی توابع در هر پیکسل
تابع خطی (L)		$X_i = \left(1 - \frac{(R_i - c)}{(d - c)}\right) \times \text{standardized_range}$ $X_i = \left(\frac{R_i - a}{b - a}\right) \times \text{standardized_range}$
تابع سیمونیدی (شکل S)		$\mu = \cos \alpha \times 255$ $\alpha = \frac{(x - c)}{(d - c)} \times \frac{\pi}{2}$ $\alpha = \left(\frac{(x - c)}{(d - c)}\right) \times \frac{\pi}{2}$
تابع J شکل		نقطه کنترل اول و d نقطه کنترل دوم، pi معادل عدد ۳.۱۴۱۵۹ $\mu = \frac{1}{1 + \frac{(x - c)^2}{(d - c)^2}} \times 255$ $\mu = \frac{1}{1 + \frac{(x - b)^2}{(b - a)^2}} \times 255$

امتیاز هر پیکسل قبل از اعمال فازی و standardized range دامنه فازی

شدند. برای این منظور پرسشنامه ای تهیه گردید. با توجه به ساختار سلسله مراتبی در سطوح مختلف، اهمیت نسبی مشخصه ها زوجی توسط کارشناسان مربوطه مورد مقایسه قرار گرفتند و کارشناسان در دامنه ۹-۰ به پرسشنامه پاسخ دادند و در انتها وزن معیارها با روش "مقایسه های زوجی" و فن بردار ویژه در محیط نرم افزار ایدرسی به دست آمد.

مدل سازی ارزیابی چندمعیاره ارزش زیبایی شناختی: روش خطی وزن داده شده، که هم چنین به آن روش امتیازدهی (Scoring Method) نیز اطلاق می شود، از پرکاربردترین روش ها در تصمیم گیری های

مرحله سوم استاندارد سازی از طریق بولین سازی محدودیت های تحقیق بود که در این مطالعه لایه محدودیت هایی که از معیارهای اکولوژیک قابل استخراج بودند، انتخاب و با توجه به نظر کارشناسی با تعیین حد آستانه ها به صورت بولین تبدیل شدند.

وزن دهی به معیارها و بررسی میزان تاثیر هر معیار: روش های مختلفی مانند روش حداقل مربعات، روش حداقل مربعات لگاریتمی، روش نسبت دهی و روش بردار ویژه و غیره، برای محاسبه وزن در ارزیابی چندمعیاری وجود دارد (۷). در این مرحله از روش مقایسه زوجی استفاده شده و وزن ها با استفاده از روش بردار ویژه تعیین

ماکرو بر فرآیند ارزیابی توان تفرجگاهی دیده شود. از این رو در ابتدا بایستی به دلیل محدودیت‌های مکانی که توسعه فیزیکی گردشگری دارد یک حداقل مساحت (۲۵ هکتار) (۲۶) و سپس یک حداقل مطلوبیت براساس نظر کارشناسی بر روی لکه‌ها اعمال شد و در پایان مطلوبیت هر پیکسل از طریق رابطه ۳ تعیین گردید و هر کدام از لکه‌ها بر اساس میانگین ناحیه‌ای به دست آمده از فرمول رابطه ۳ اولویت بندی گردیدند. رابطه (۳):

$$Suit = [\sum (s * a) / A]$$

S = مطلوبیت پیکسل i ; Z در زون شناسایی شده به عنوان مناسب، a = مساحت هر پیکسل، A = مساحت زون شناسایی شده

نتایج

استانداردسازی معیارها و محدودیت‌ها

استانداردسازی نقشه معیارها: در این مرحله معیارهای پیوسته از طریق منطق فازی استاندارد شد. همان طوری که در جدول ۲ قابل مشاهده است. اکثر لایه‌ها از دستور user defined جهت بی‌مقیاس شدن با استفاده از تعیین آستانه‌هایی که برگرفته از نظرات کارشناسی بود، صورت گرفت و معیارهای پیوسته هم با توجه به دستور Assign فازی شد که برای هر دو متغیر گسسته این پژوهش (زمین‌شناسی و کاربری اراضی)، مقادیر آستانه برای استانداردسازی در جداول ۳ و ۴ ارائه شده است. در شکل‌های ۲ تا ۵ چند نمونه نقشه لایه‌های فازی شده قابل مشاهده است.

چند شاخصه‌ای است. این روش بر پایه مفهوم میانگین وزنی استوار است که در آن تصمیم گیرنده به طور مستقیم وزن‌هایی را که نشان دهنده اهمیت نسبی مشخصه‌ها است به هر یک از آن‌ها تخصیص می‌دهد. سپس امتیاز نهایی که نشان‌دهنده مطلوبیت است از مجموع حاصل ضرب وزن عامل‌ها در ارزش بی‌مقیاس شده آن به دست می‌آید

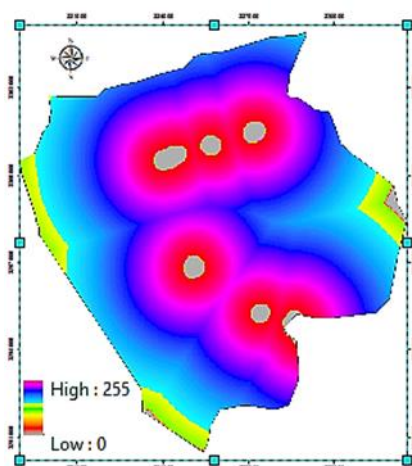
$$S = \sum w_i x_i \quad \text{رابطه (۱):}$$

S : مطلوبیت، w_i : وزن مشخصه i ، x_i : ارزش بی‌مقیاس شده مشخصه i به هنگام وجود محدودیت، محدودیت‌ها به صورت نقشه‌های بولین در نتایج ضرب می‌شود و بنابراین رابطه ۱ به صورت زیر تغییر خواهد کرد (۲۵). رابطه (۲):

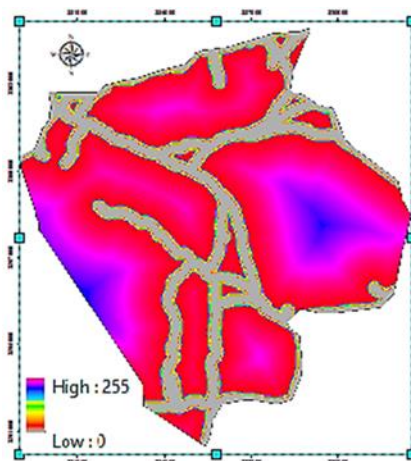
$$S = \sum w_i x_i \prod C_j$$

که C_j نشان‌دهنده نقشه محدودیت‌ها است و $\prod$ علامت ضرب است.

انتخاب مناسب‌ترین مکان: اجرای این مرحله با استفاده از روش (ZLS: Zonal land suitability) به معنای تناسب ناحیه‌ای سرزمین است، صورت گرفت. این روش یک روش غیرپیکسلی، ناحیه‌ای و پلی‌گنی است که از قابلیت ماکرو یا همان Site Select استفاده می‌کند. این روش سه پیش فرض دارد: همیشه استفاده از سرزمین باید بر مبنای چند هدف باشد، میان پیکسل‌های هر نقشه بهترین را برای هر کاربری انتخاب می‌کند، برای هر کاربری ارجح‌ترین منطقه را انتخاب می‌کند (۱۰). بنابراین در مرحله قبل مناطق مطلوب پیوسته‌ای برای هدف گردشگری تنها از لحاظ معیارهای مکانی ارائه گردید. در این جا بایستی نقش پارامترهای تاثیرگذار دیگر هم مانند مسائل اقتصادی اجتماعی که قابل نقشه سازی نیستند، با استفاده از قابلیت این

شکل ۳: نقشه فازی جاده

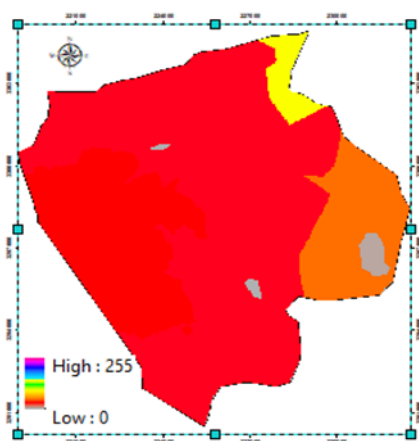
شکل ۲: نقشه فازی روستا

جدول ۲: استانداردسازی نقشه فاکتورهای پیوسته در این مطالعه

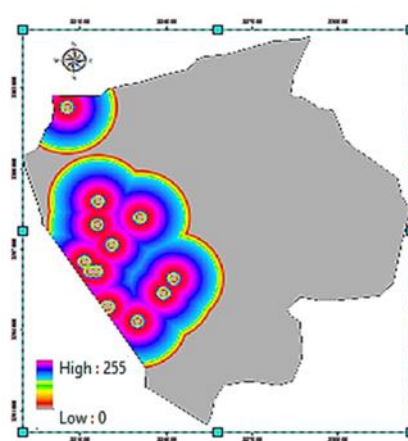
لایه نقشه	حد آستانه	نوع تابع فازی	نام تابع فازی
شیب	صفر درصد = ۱ ۱۵ درصد = ۰.۵ ۲۵ درصد = ۰.۴ ۶۵ درصد و بیش تر = صفر	مقارن	تعریف شده
تراکم پوشش گیاهی	صفر تا ۲۰۰ = صفر ۱۵۰۰ = افزایشی ۱۵۰۰ تا ۲۵۰۰ = کاهشی ۴۰۰۰ و بیش تر = صفر	مقارن	تعریف شده
دما	۱ تا ۱۴ = افزایشی ۱۴ تا ۱۷ = ثابت ۱۷ تا ۲۰ = کاهشی	مقارن	تعریف شده
بارش	۰ تا ۱۲۰ میلی متر = ۰ ۱۲۰ میلی متر تا بیش تر = افزایشی	افزایشی	خطی
فاصله تا روستا	صفر تا ۲۵۰ متر = صفر ۲۵۰ متر = ۱ ۲۵۰ متر تا ۵۰۰۰ متر = کاهشی ۵۰۰۰ متر و بیش تر = ۱٪	مقارن	تعریف شده
فاصله تا جاده	صفر تا ۱۲۰ متر = صفر ۱۲۰ متر = ۱ ۲۵۰ متر تا ۵۰۰۰ متر = کاهشی ۵۰۰۰ متر و بیش تر = ۱٪	مقارن	تعریف شده
فاصله تا چشمه	۱۰۰ تا ۳۰۰ متر = ۱ ۳۰۰ تا ۱۵۰۰ متر = کاهشی ۱۵۰۰ متر و بیش تر = ۰/۳ ۱۰۰۰ متر = صفر	مقارن	تعریف شده
فاصله تا قنات	۰ تا ۱۰۰ متر = صفر ۱۰۰ تا ۳۰۰ متر = ۱ ۳۰۰ تا ۱۵۰۰ متر = کاهشی ۱۵۰۰ متر و بیش تر = ۰/۳	مقارن	تعریف شده
فاصله تا آبراهه	۰ تا ۱۰۰ متر = صفر ۱۰۰ تا ۵۰۰ متر = ۱ ۵۰۰ تا ۵۰۰۰ متر = کاهشی ۵۰۰۰ متر و بیش تر = ۴/۴	مقارن	تعریف شده
فاصله تا چاه	۰ تا ۱۰۰ متر = صفر ۱۰۰ تا ۵۰۰ متر = ۱ ۵۰۰ تا ۲۰۰۰ متر = کاهشی ۲۰۰۰ متر و بیش تر = ۰.۲	مقارن	تعریف شده
فاصله از قله‌ها	صفر تا ۲۰۰ متر = ۱ ۲۰۰ تا حد دید و محدوده ۱۰۰۰۰ متر = کاهشی ۱۰۰۰۰ متر و بیش تر = صفر	مقارن	تعریف شده
فاصله از معادن	صفر تا ۳۰۰ متر = صفر ۳۰۰ تا ۱۰۰۰۰ متر = افزایشی ۱۰۰۰۰ تا ۱۵۰۰۰ متر = ثابت ۱۵۰۰۰ متر و بیش تر = کاهشی آخرین عدد = ۱٪	مقارن	تعریف شده

جدول ۳: استانداردسازی نقشه فاکتور پیوسته زمین‌شناسی و کاربری اراضی

امتیاز برای تورسیم	مشخصات طبقه کاربری اراضی	امتیاز برای تورسیم	مشخصات طبقه زمین‌شناسی
۰/۷۱	کشاورزی	۰/۷۳	نهفته‌های آبرفتی
۰/۹۴	مرتع	۰/۱۵	مارن، رس و شیل، به‌طور محلی دارای آهک
۰/۲۰	بایر	۰/۳۵	مادستون، شیل، مارن، ماسه سنگ، گنکومرا و سنگ‌های تبخیری
۰/۱۰	مسکونی	۰/۱۰	مارن، آهک مارنی، آهک توفی و توف آهکی
۰/۱۶	اراضی شور	۰/۷۰	سیلتستون، شیل، گلسنگ، مادستون، ماسه سنگ، گنکومرا
۰/۷۱	ایش	۰/۶۰	ماسه سنگ، مارن، شیل، گنکومرا، توف، سنگ‌های آتشفشانی و آذرآواری
۱	درختزار	۰/۸۰	ماسه سنگ، گنکومرا
۰	مناطق نظامی	۰/۷۵	سنگ‌های آذرین
۰	مناطق حفاظتی	۰/۵۵	برش، سنگ‌های ولکانیکی و آذرآواری
		۰/۶۵	شیل، گدازه و سنگ‌های آذرآواری
		۰/۵۵	انواع توف همراه با ماسه سنگ، شیل و گنکومرا و آهک
		۰/۵۷	دولومیت و آهک با تناوبی از لایه‌های آهکی شیل، مارن، ماسه سنگ و سیلتستون
		۰/۶۰	آهک و دولومیت
		۰/۵۵	آهک، آهک رسی، آهک مارنی، توف و مارن
		۰/۷	آهک

شکل ۵: نقشه فازی چشمه

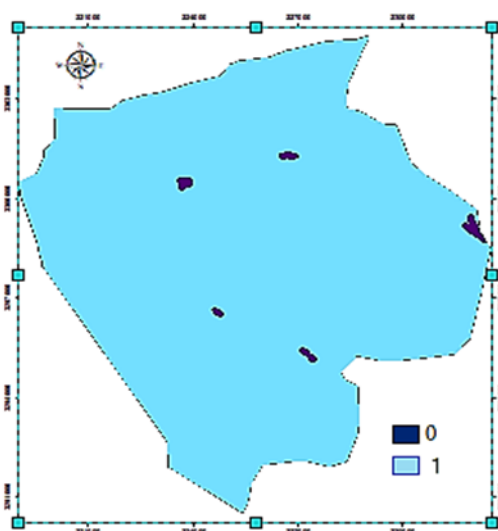
شکل ۴: نقشه فازی کاربری اراضی

جدول ۴: محدودیت‌های مورد استفاده در مدل ارزیابی کیفیت منظر

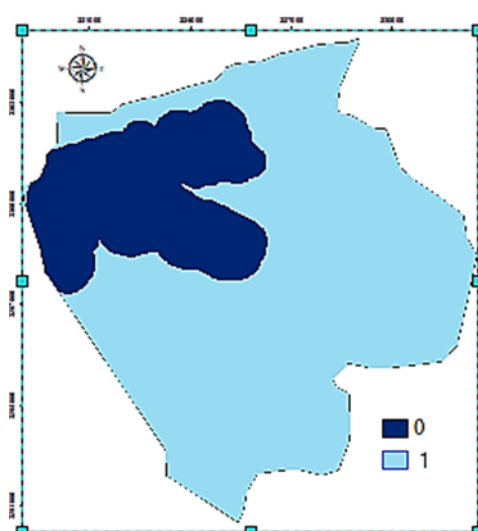
بافر	لایه محدودیت
بالاتر از ۶۰ درصد	شیب
۱۲۰ متری	جاده
۱۰۰ متری	چشمه
۱۰۰ متری	چاه
۱۰۰ متری	قنات
۳۰۰ متری	معادن
۵۰۰ متری	زون امن

نقشه محدودیت‌ها: لایه محدودیت‌هایی که از معیارهای اکولوژیک

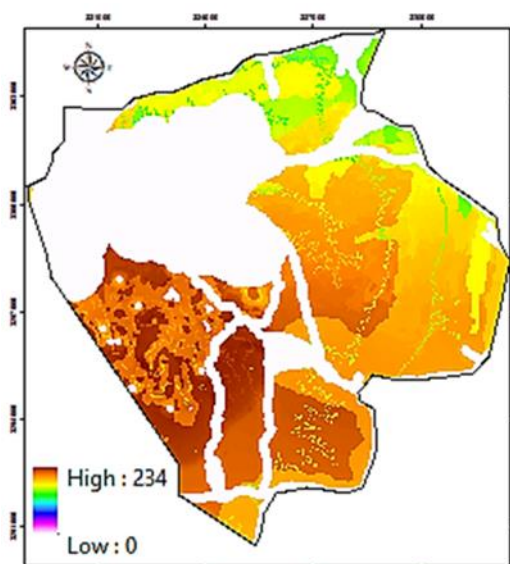
قابل استخراج بودند، به صورت بولین تبدیل شدند. لیست لایه‌های محدودیت‌های این پژوهش در جدول ۴ قابل مشاهده است و همچنین چند نمونه نقشه بولین منطقه در قالب شکل‌های ۶ و ۷ قابل مشاهده است.

شکل ۷: نقشه بولین قنات

شکل ۶: نقشه بولین زون امن

شکل ۸: نقشه پیوسته ارزیابی کیفیت بصری

انتخاب مناسب ترین مکان: انتخاب مناسب ترین لکه ها با استفاده از ماکرو Site Select انجام شد. ماحصل این مرحله نقشه پیوسته کیفیت بصری شکل ۹ است که با توجه به رابطه ۳، اطلاعات مربوط به هر لکه استخراج گردید و طبق اطلاعات مندرج در جدول ۶ اولویت بندی صورت گرفت.

معیارها: در این مرحله از روش مقایسه زوجی استفاده شده و وزن ها با استفاده از روش بردار ویژه تعیین شدند. جدول ۵ اهمیت نسبی معیارها یا وزن محاسبه شده برای هر یک از معیارها را نشان می دهد.

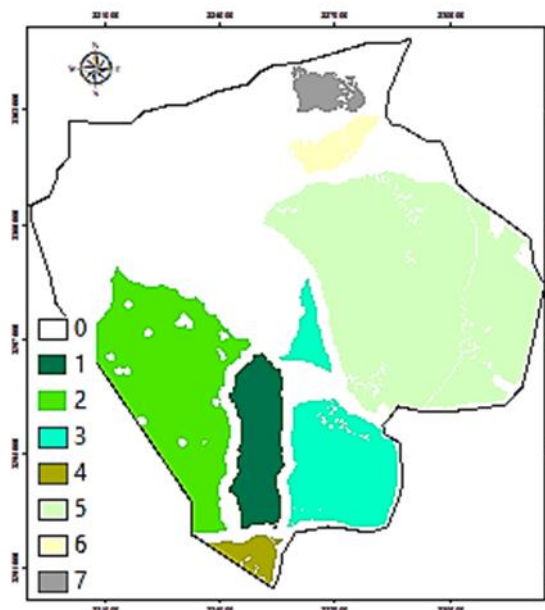
جدول ۵: اهمیت نسبی معیارهای با استفاده از روش بردار ویژه

وزن	معیارهای اکولوژیک
۰/۲۰۰	شیب
۰/۱۸۰	بارش
۰/۱۵۰	دما
۰/۱۲۰	تراکم پوشش گیاهی
۰/۱۱۰	قله ها
۰/۰۷۱	رودخانه
۰/۰۶۰	چشمه
۰/۰۴۰	کاربری
۰/۰۳۱	زمین شناسی
۰/۰۲۰	جاده
۰/۰۱۰	روستا
۰/۰۰۴	چاه
۰/۰۰۳	قنات
۰/۰۰۱	معادن
۰/۰۱	Inconsistency

مدل سازی ارزیابی چندمعیاره ارزش زیبایی شناختی: در

این مرحله از پژوهش، با استفاده از دستور MCE و انتخاب تابع WLC مدل سازی انجام شد که نقشه پیوسته حاصل از این مرحله در شکل ۸ قابل مشاهده است.

به کار رفته در این پژوهش از جمع‌بندی مطالعات انجام شده در این زمینه صورت گرفت که به تعدادی از آن‌ها مانند (۹، ۱۷، ۱۲، ۱۶، ۱۳، ۱۴، ۱۵) اشاره نمود. معیارهای استفاده شده در تحقیق به طور کلی یک برابری از شرایط توپوگرافی، اقلیم، هیدروگرافی و متعاقب آن ایجاد شرایطی برای استقرار پوشش گیاهی و در نتیجه بارگذاری حیات‌وحش در منطقه است که تمامی این عوامل به صورت سلسله‌وار باعث ایجاد یک منبعی ارزشمند جهت گردشگری می‌شوند، چرا که مقوله پوشش گیاهی همراه با هیدرولوژی به دلیل ایجاد حس پویایی و سرزندگی باعث ایجاد تنوع در سیمای مختلف بصری می‌شود (۳، ۴، ۶، ۹، ۱۰، ۲۰). حتی مقوله هیدرولوژی ضمن اثرگذاری بر تنوع و ترکیب پوشش زنده زمین به تنهایی باعث ایجاد حیات، سرزندگی، اطمینان خاطر و آرامش می‌شود (۹، ۱۰) به طور کلی عناصر اکولوژیک بالاخص زیستی به طور قابل ملاحظه‌ای در کیفیت زیباشناختی اثر می‌گذارند و در نقطه مقابل عناصر انسان ساخت به جهت غلبه شدید خود بر عناصر طبیعی، به شدت کیفیت منظر را کاهش داده است که در این پژوهش در قالب محدودیت‌ها در نظر گرفته شده است که در مطالعات (۱۱، ۱۲، ۱۳) هم به این مورد اشاره شده است. همان‌طور که ذکر شد تصمیم‌گیری در رابطه با انتخاب مناطق با کیفیت منظر بالا با فضای چند بعدی از معیارها مواجه است. در چنین شرایطی روش‌های ارزیابی چندمعیاره، با توجه به این که در این روش فرض بر این است که هر یک از معیارها محور یا بعد جداگانه‌ای هستند می‌توانند مورد استفاده قرار گیرند (۲۷). در ضمن فرایند تحلیل سلسله مراتبی یکی از روش‌های تصمیم‌گیری چندمعیاره است که در این پژوهش مورد استفاده واقع شد که مصداق آن در مطالعات دیگر (۸، ۳۰، ۴، ۹، ۱۰) قابل مشاهده و تایید است. در فرایند تحلیل سلسله مراتبی برای دستیابی به یک هدف معین باید مشخصه‌هایی را تعریف و معین کرد که بتوان بر مبنای آن‌ها به هدف معین شده دست یافت. برای این منظور معیارها تدوین و در مرحله بعد به علت این که هر نقشه دارای محدوده مقیاس‌های متفاوتی است، برای انجام فرایند تصمیم‌گیری چند متغیره باید مقیاس اندازه‌گیری آن‌ها هم‌خوان و متناسب با هم می‌شدند. برای همسان‌سازی مقیاس‌های اندازه‌گیری و تبدیل آن‌ها به واحدهای قابل مقایسه از فرایند استانداردسازی معیارها استفاده شد. در این پژوهش برای استانداردسازی داده‌ها از روش‌های فازی استفاده شده است که این استانداردسازی فازی در دامنه ۰-۲۵۵ می‌باشد. به طور کلی آن چه می‌توان از منطق فازی و استانداردسازی فازی استنتاج نمود، آن است که در این روش‌ها با توجه به میزان ریسکی که تصمیم‌گیر در نظر می‌گیرد نسبت به روش بولین، مکان‌های بیش‌تری انتخاب می‌شود و می‌توان با اعمال لایه‌های اطلاعاتی مختلف و در نظر گرفتن اهمیت هر کدام، اقدام به مکان‌یابی

شکل ۹: نقشه اولویت‌بندی شده کیفیت بصری

جدول ۶: اطلاعات مربوط به هر لکه در نقشه نهایی

میانگین ارزش هر لکه	کد لکه‌های استخراج شده
۱۶۸	۱
۱۶۶	۲
۱۷۳	۳
۱۸۷	۴
۲۱۲	۵
۲۰۲	۶
۲۰۳	۷

بحث

سامانه اطلاعات جغرافیایی به ارزیابی عینی بخش‌های مختلف سیمای منظر کمک زیادی کرده است. هدف‌نهایی استفاده از معیارهای مکان‌یابی، دستیابی به مناسب‌ترین محلی است که کم‌ترین اثرات سوء را بر محیط زیست و منابع طبیعی اطراف محدوده مورد نظر داشته باشد و از نظر اقتصادی نیز کم‌ترین هزینه را داشته باشد. لذا با توجه به اهمیت موضوع، ضروری بود تا در بدو امر، با تکیه بر منابع مختلف علمی، تلاش شود تا روش‌ها، راهکارها و مدل‌های مختلف استفاده شده در ایران و سایر کشورها، مورد بررسی و مطالعه قرار گرفته و سپس نسبت به تدوین معیارهای مکان‌یابی محل گردشگری یا بررسی کیفیت منظر اقدام شود. در این پژوهش نیز بر همین راستا معیارهای ذکر شده در بخش موارد و روش‌ها تعیین گردید. معیارهای

شد با انتخاب بسته نرم افزاری مناسب در جهت کاهش آن اقدام شود. ارزیابی کیفیت منظر در سطح منطقه حفاظت شده جنگل باغ شادی، ضمن مشخص نمودن لکه های مناسب جهت گردشگری همراه با اولویت بندی، می تواند به عنوان الگویی برای دیگر مناطق تحت حفاظت استفاده شود و به مبحث آمایش در سطح ملی کمک کرد و حتی می توان با پیشنهاد مکان های مناسب از جنبه گردشگری، به مدیریت منطقه جهت اشاعه رویکرد حفاظت انعطاف پذیر و متعاقب آن درگیر کردن مردم محلی در امر حفاظت همراه با استفاده عاقلانه، کمک نمود.

منابع

1. **Kyungmi, K., 2002.** The effects of tourism impact upon quality of Life Resident in the Community. Proquest dissertations and theses, Published by: Polytechnic Institute and State University, Virginia.
2. **Eagles, P.F.J., 2006,** Tourism and Recreation System Planning in Alin Alberta Provincial Parks, Proceedings of the 2006 Northeastern Recreation Research Symposium. 258-268.
3. **Khalilnejad, S.M.R. and Aminzadeh, B., 2013.** Visual landscape management strategies in Khor Mianrahi Park and its surroundings in South Khorasan province. Journal of Environmental Research. 12(8): 1-12. (In Persian)
4. **Ayad, Y., 2005.** Remote Sensing and GIS in Modeling Visual Landscape Change: a case study of the North western arid coast of Egypt. *Landscape and Urban Planning*. 73(4): 307-325. doi: 10.1016/j.landurbplan. 2004.08.002
5. **Brown, T.C. and Daniel, T.C., 1984.** Modeling forest scenic beauty: concepts and applications to ponderosa pine. USDA Forest Service Research Paper RM-256, Rocky Mountain Forest and Range Experiment Station, Fort Collins, CO. 35 p.
6. **Daniel, T.C. and Vining, J., 1983.** Methodological issues in the assessment of landscape Quality. In Behavior and the Natural Environment, edited by Altman, I. New York: Wohlwill, J. F., Plenum. 130 p.
7. **Parhizkar, A. and Ghafari Gilande, A., 2015.** Geographical information system and of multi-criteria

محل های مناسب برای گردشگری نمود که مطالعات دیگر (۸، ۳۰، ۹، ۱۰، ۱۲، ۲۱، ۲۷، ۲۸) در این زمینه نتایج مطلوبی کسب کرده اند و هم چنین در این مطالعات بر این موضوع صحنه گذاشته شد که در روش فازی به واسطه طیف گسترده دسته بندی مناطق (بین ۰ تا ۲۵۵) قدرت تصمیم گیری بالاتر و نتایج با دقت بالاتری را نسبت به منطق بولین فراهم می کند. به طور کلی آن چه می توان از این پژوهش استنتاج نمود، آن است که سامانه اطلاعات جغرافیایی با توانایی در کاربرد توابع مختلف امکان پردازش داده ها و توانایی وسیع در ترکیب و تلفیق لایه های اطلاعاتی مختلف و هم چنین امکان استفاده از تصاویر ماهواره ای و نتایج حاصل از تفسیر این تصاویر، ابزار منحصر به فردی در مکان یابی بوده و بدون استفاده از سامانه اطلاعات جغرافیایی، شاید امکان انجام مطالعات مکان یابی در مقیاس گسترده و با سرعت و دقت مناسب غیر ممکن می بود که در بسیاری از کارها انجام شده به این نتیجه رسیده اند. لازم به ذکر است بدون این سامانه امکان تست نمودن سناریوهای مختلف با این دقت و سرعت نبود، کما این که در این مطالعه به راحتی این مهم انجام گرفت. علی رغم قابلیت های سامانه اطلاعات جغرافیایی در تصمیم گیری های دقیق و مناسب نمی توان از خطاهای احتمالی که ممکن است نتایج حاصله را تحت تاثیر قرار دهند، چشم پوشی کرد و بایستی با شناسایی منابع خطا نسبت به رفع یا کاهش این خطاها اقدام نمود. خطاهای قابل وقوع شامل خطاهای حاصل از داده های ورودی، خطای حاصل از کاربر و خطای حاصل از پردازش اطلاعات است (۲۴). خطای حاصل از داده های ورودی شامل خطای موجود در نقشه های پایه، خطای ناشی از مقیاس نقشه های مختلف و غیره و شاید یکی از مهم ترین عوامل ایجاد خطا کمبود اطلاعات کافی در مورد بعضی لایه های اطلاعاتی است (۳۰). در این پژوهش سعی گردید با استفاده از نقشه های حاصل از طرح تفصیلی منطقه نسبت به کاهش خطای مذکور اقدام شود. اما به طور کلی بررسی کیفیت داده های ورودی یکی از شرایط اساسی در کاهش خطا و بهینه نمودن نتایج است. از دیگر منابع خطا، خطای حاصل از تصمیم گیر و کاربر می باشد، که این خطا شامل خطای حاصل از در نظر گرفتن وزن های نامناسب، عدم لحاظ نمودن عوامل موثر دیگر در تصمیم گیری می باشد. به منظور کاهش این دسته از خطاها استفاده از دانش متخصصین و لحاظ نمودن نظر کارشناسان خبره ضروری است (۳۰). در این پژوهش سعی بر آن شد تا در مرحله تعیین وزن ها با اعمال روش مناسب وزن دهی حتی الامکان از ایجاد خطاهای وزن دهی جلوگیری شود و هم چنین از نظر کارشناسان خبره استفاده شود. خطاهای دیگر حاصل از پردازش داده ها، روش ها و خوارزمیک می باشد. که این دسته از خطاها تحت عنوان خطاهای سیستماتیک بوده (۲۹) و کاربر نقشی در ایجاد این خطا ندارد و تنها در این پژوهش سعی

- Process and Fuzzy Set Theory: An empirical study on the Green Island in Taiwan. *Asia Pacific Journal of Tourism Research*. 12(2): 17-28. doi: 10.1080/10941660701243356
17. **Aleksandra, T., 2011.** A GIS assessment and modelling of environmental sensitivity of recreational trails: The case of Gorce National Park, Poland. *Applied Geography*. 31(3): 339-351. doi: 10.1016/j.apgeog.2010.07.006
 18. **Golchin, F., Narui, B. and Behbahani, H., 2012.** Investigating Users Based on Visual Quality Evaluation (Case Study: Zahedan Mellat Forest Park). *Journal of Animal Environment*. 39(4): 193-203. (In Persian)
 19. **Maleki, S. and Ahmadi, T., 2013.** Investigating the Visual Quality of Ilam Urban Landscape. *Ilam Culture Magazine*. 14(38): 1-17. (In Persian)
 20. **Ahmadizadeh, S.S., Karimzadeh Motlagh, Z. and Ashrafi, A., 2015.** Evaluation of potential ecotourism in Birjand city based on scenario design and Fuzzy-OWA algorithm. *Journal of Environmental Research*. 7(13): 31-46. (In Persian)
 21. **Saeedi, S., Mohammadzadeh, M., Salman Mahini, A. and Mir Karimi, S.H., 2013.** Investigating different methods of evaluating the aesthetic quality of the environment. *Journal of Environment and Development*. 8(18): 70-59. (In Persian)
 22. **Ashtab, D., Gholamali Fard, M. and Mahmoudi, N., 2018.** Modeling the habitat desirability of white fish (*Rutilus frisii kutum*) based on the multi-criteria evaluation (MCE) procedure in the southern basin of the Caspian Sea. *Journal of Animal Environment*. 9(4): 235-246. (In Persian).
 23. **Malczewski, J., 1999.** GIS and Multi Criteria Decision Analysis, John Wiley & Sons Inc.
 24. **Eastman, J.R., 2003.** IDRISI for Windows Users Guide Version Kilimanjaro, Clark Labs for Cartographic Technology and Geographic Analysis, Clark University.
 25. **Majnonian, H., 1997.** The guide for preparation of national parks and protected areas for tourism (World Tourism Organization, World Conservation Union).
 8. **Chhetri, P. and Arrowsmith, C., 2003.** Mapping the potential of scenic views for the Grampian National park. Proceeding of 21 International Cartographic Conference (ICC). Durban, South Africa.
 9. **Wu, Y., Bishop, I.D., Hossain, H. and Sposito, V., 2006.** Applying GIS in Landscape Visual Quality Assessment. *Applied GIS*. 2(3): 1-20. doi: 10.2104/ag.060018
 10. **Shaghaghpour, M. and Larijani, M., 2017.** Tourist Resort Location Using Analytical Hierarchy Process and Its Impact on Tourism (Environmental Ecological Study: Khansar City). *Journal of scientific research*. 7(6): 13-27. (In Persian)
 11. **Arkhi, S., Najafi Kani, A. and babaeian, T., 2018.** Evaluation of Ecological Capacity of Gorgan City to Identify Potential Urban Development Points. *Journal of geography and territorial spatial arrangement*. 8(27): 205-224. (In Persian)
 12. **Mousazadeh, H. and Badraghnejad, A., 2020.** Evaluating the ecological potential for space development of Tarom's basin, Zanjan province using the hierarchy process analysis (AHP). *Journal of geographical engineering of territory*. 4(7): 26-36. (In Persian)
 13. **Zhou, Z., Zhang, Z., Zhang, W., Luo, J., Zhang, K., Cao, Z. and Wang Z., 2022.** The Impact of Residences and Roads on Wind Erosion in a Temperate Grassland Ecosystem: A Spatially Oriented Perspective. *Int J Environ Res Public Health*. 20(1): 198-205. doi: 10.3390/ijerph20010198
 14. **Jia, X., Zhang, Y. and Du, A., 2023.** Three-dimensional characterization and calculation of highway space visual perception. *Heliyon*. 8(8): 111-127. doi: 10.1016/j.heliyon.2022.e10118
 15. **Yazd Environmental department. 2019.** Rrport of Detailed Garden Protected Area. (In Persian)
 16. **Tsaur, Sh. and Wang, Ch., 2007.** The Evaluation of Sustainable Tourism Development by Analytic Hierarchy

- Publications of the Environmental Protection Organization. (In Persian)
26. **Tahavi, M., Abdullah Zadeh, M., Pouraidi Wend, L. and Afsharpour, F., 2019.** An analysis on the optimal Zoning of accommodation centers in Tabriz using AHP process., *Journal of Geographical Space Research*. 13(43): 171-189. (In Persian)
27. **Davari Chegeni, M., Shamsipour, A.S. and Ali Khah, M., 2019.** Evaluation of Ecological Ecotourism Power for West Lorestan. *Journal of Environmental Science and Technology*. 8(18): 50-77. (In Persian)
28. **Jozi, S.A., Moradi Majd, N. and Malek Mirzaei, F., 2019.** Ecological Evaluation of Dehloran County for Ecotourism Development. *Journal of Environmental Research*. 9(18): 27-40. (In Persian)
29. **Nazm Far, H., 2004.** Suitable allocation for landfill using GIS (Case Study : Tabriz City). MSc Thesis. Shahid Beheshti University. Faculty of Land Sciences. (In Persian)